

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DANŞCI ERKEĞE YÖNELİK ÖNYARGILI BAKIŞIN
“SİNOP KÖÇEKLERİ” ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Berna KURT

Anabilim Dalı: SANAT YÖNETİMİ

Programı: SANAT YÖNETİMİ

ŞUBAT 2007

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DANSÇI ERKEĞE YÖNELİK ÖNYARGILI BAKIŞIN
“SİNOP KÖÇEKLERİ” ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berna KURT

(0410072003)

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 12 Şubat 2007
Tezin Savunulduğu Tarih: 20 Şubat 2007**

**Tez Danışmanları: Prof.Dr. Şermin TEKİNALP
Yrd.Doç.Dr. Fahriye Dincer KOÇAK (Y.T.Ü)
Jüri Üyeleri: Prof.Dr. Şermin TEKİNALP
Prof.Dr. Nükhet GÜZ
Yrd.Doç.Dr. Safiye Kırlar BAROKAS**

ŞUBAT 2007

İÇİNDEKİLER

RESİM LİSTESİ.....	i
TÜRKÇE ÖZET.....	iii
YABANCI DİL ÖZET.....	iv
1. GİRİŞ.....	1
2. DANS SANATI: TANIMI ve TARİHSEL GELİŞİMİ.....	3
2.1. Dans Sanatı ve Kökenine Dair Görüşler.....	3
2.2. Dans Sanatının Tarihsel Gelişimi.....	7
3. DANS SANATINDA ERKEK KİMLİĞİ.....	35
3.1. Batı’da Erkek Dansçıya Yönelik Önyargılar.....	35
3.2.Eşcinsellik Korkusu Kavramı.....	47
4. KÖÇEKLİK GELENEĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	49
4.1. Köçeklik Geleneğine Dair Kaynakların Değerlendirilmesi:Oryantalizm.....	51
4.1.1. Oryantalizm Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	52
4.1.2. Ulaşılan Kaynaklardaki Oryantalizm.....	54
4.2. Osmanlı Saray Şenliklerinden Günümüze Köçeklik Geleneği.....	61
5. YÖNTEM:SÖZLÜ TARİH.....	73
5.1. Sözlü Tarih Yöntemi.....	74
5.2. Görüşmeler: Günümüzde Sinop’ta Köçeklik Geleneği.....	76
5.3. Değerlendirme.....	84
5.3.1. Köçeklik Geleneğine Karşı Önyargılı Yaklaşım.....	84
5.3.2. Görüşmelerde Açığa Çıkan Eşcinsellik Korkusu.....	89
6. SONUÇLAR.....	91
KAYNAKÇA.....	94
EKLER.....	98

RESİM LİSTESİ

Resim 2.1	: Ballet Comique de la Reine'in dekoru.....	11
Resim 2.2	: Pierre Rameau, Le Maître à danser	12
Resim 2.3	: Le Ballet de la Nuit, 1653	13
Resim 2.4	: Menuet dansı yapan 14.Louis.....	14
Resim 2.5	: Pierre Rameau, (Le Maître à danser) Demi-coupé figürleri.....	16-17
Resim 2.6	: Etekleri kısalan ve parmak ucunda dans eden zarif balerinler.....	19
Resim 2.7	: Jules Perrot, 1845, Pas de Quatre, dönemin dört ünlü balerini.....	20
Resim 2.8	: Marie Taglioni, renkli litografi, 1831 civarı	21
Resim 2.9	: Isadora Duncan, 1919.....	28
Resim 2.10	: Yvonne Rainer.....	33
Resim 2.11	: Dört Bale'den bir görüntü.....	34
Resim 2.12	: Pina Bausch'un özgürce dans eden kadın dansçısı.....	35
Resim 2.13	: "Nefes"ten bir görüntü	36
Resim 3.1	: Vaslav Nijinsky.....	41
Resim 3.2	: Vaslav Nijinsky.....	41
Resim 3.3	: Rudolf Nureyev.....	44
Resim 3.4	: Mikhail Baryshnikov.....	45
Resim 3.5	: Adventures in Motion Pictures'ın Kuğu Gölü yorumu, Sadler's Wells..	46
Resim 3.6	: Adventures in Motion Pictures'ın Kuğu Gölü yorumu, Sadler's Wells..	46
Resim 3.7	: Tan Sağtürk.....	48
Resim 4.1	: III. Ahmet'in sünnetinde köçekler (Surname-i Vehbi).....	63
Resim 4.2	: Akrobatlar, şarkıcılar, dansçılar ve ip cambazı (Surname-i Vehbi)	65
Resim 4.3	: Haliç'te akşam eğlencesi.....	66
Resim 4.4	: Dans eden köçek ve Mevlevi dervişi bir arada.....	67
Resim 4.5	: Tefli köçek, fotoğraf, 19. yüzyıl sonları.....	70
Resim 4.6	: Levni albümünden "Dans Eden Çengi	72
Resim 4.7	:19. yüzyılda üç çengi.....	72
Resim 5.1	: Kadın kıyafeti içinde köçek, 20. yüzyıl, Kastamonu, Türkiye.....	78
Resim 5.2	: Zonguldak'ın Bartın ilçesinin Ulukaya Köyü'nde bir köçek.....	84

Enstitüsü : Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı : Sanat Yönetimi
Programı : Sanat Yönetimi
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Şermin Tekinalp, Yrd. Doç. Dr. Fahriye Dincer
Koçak
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Şubat 2007

KISA ÖZET

DANSÇI ERKEĞE YÖNELİK ÖNYARGILI BAKIŞIN “SİNOP KÖÇEKLERİ” ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Berna Kurt

Bu çalışmanın konusu, tarihsel bağlamda köçeklik geleneği, geleneğin günümüzde sürdürülme biçimi ve bu geleneğin toplumsal algılanışdır. Hedef, dans sanatında erkek dansçıya yönelik önyargıyı tarihsel bir bağlamda incelemektir.

Araştırmada, dans sanatı tarihsel olarak ele alınmış, Batılı erkek dansçının konumu incelenerek bu tarihselliğe toplumsal cinsiyet unsuru eklenmiştir. Daha sonra, vaka incelemesi olarak köçeklik geleneğiyle ilgili yazılı kaynaklar ele alınmış, batılı gezginlerin gözlemlerindeki oryantalist bakış irdelenmiştir.

Köçeklik geleneğiyle ilgili kişisel deneyimleri bulunan kimselerle görüşülmüş; sözlü tarih yönteminin belli unsurlarından yararlanılarak bu kişilerin kendi sözlerini söylemelerini sağlamak hedeflenmiştir. Görüşmelerde ve yazılı kaynaklarda ortaya çıkan eşcinsellik korkusu içeren yaklaşımlar ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır.

Araştırma, erkek dansçıya yönelik önyargılı bakışın farklı tarihsel koşullarda ve coğrafyalarda sürekliliğe sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çalışmayla, kalıplaşmış görünen toplumsal cinsiyet kimliklerinin değişkenliğini ortaya çıkarmak ve dans sanatında daha özgür anlatım biçimlerinin yaratılabileceğini göstermek amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dans, Balet, Köçek, Toplumsal Cinsiyet, Sözlü Tarih, Eşcinsellik Korkusu, Oryantalizm.

University : **Istanbul Kültür University**
Institute : **Institute of Social Sciences**
Department : **Art Management**
Programme : **Art Management**
Supervisor : **Prof. Dr. Şermin Tekinalp,**
Assoc. Prof. Dr. Fahriye Dincer Koçak
Degree Awarded and Date : **MA – February 2007**

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE PREJUDICES AGAINST THE MALE DANCER IN THE CASE OF “SINOP KÖÇEKS”

Berna Kurt

This study deals with the köçek tradition in historical context, this tradition’s continuity in today’s conditions and its social status. It sets out to analyse those questions in the context of the prejudice against the male dancer.

To get a historical context, the study has began with the analysis of the history of the art of the dance. A gender perspective is added by discussing western male dancer’s position in that history. In the light of those discussions, written documents on the köçek tradition have been analysed and western travelers’ accounts’ orientalist content has been taken into consideration.

For the study, people accustomed to that tradition have been interviewed. The method of oral history has been purposefully chosen to give to those people an opportunity to express their thoughts and feelings. Moreover, interviews facilitated to get information about the tradition’s continuity in today’s conditions. In conclusion chapter, homophobic approach in all those resources has been analysed.

The study has revealed that the prejudice against the male dancer has continuity in different historical conditions and localities. It aimed to reveal changeability of gender roles and freer expressions forms in the art of dance.

Keywords: Dance, Ballet, Köçek, Gender, Oral History, Homophobia, Orientalism.